

Motion till riksdagen 2006/07:C288

av **Anne-Marie Pålsson (m)**

Ny associationsform för statliga bolag

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beslut att göra en översyn med syfte att finna en lämplig associationsform för statliga bolag att verka inom.

Motivering

Statens uppgift är att ställa upp reglerna för företag och enskilda samt att finansiera viktiga välfärdsuppgifter såsom skola, vård och omsorg. Däremot bör stat och kommun i allmänhet inte utföra sådana uppgifter som bättre utförs inom den privata sektorn.

Men även om staten rent generellt inte bör agera som företagare, finns ibland skäl för staten att ägna sig åt annat än ren public service-verksamhet.

När så sker är det emellertid viktigt att det sker med god insyn och kontroll av de yttersta ägarna – det svenska folket – och dess företrädare – riksdagen. Valet av associationsform blir då viktigt. Att som fallet är nu enbart välja aktiebolagsformen är olycklig, ty den formen omöjliggör insyn och kontroll från andra än Näringsdepartementets ägarförvaltning.

För de statliga bolagen gäller då inte offentlighetsprincipen, utan istället härskar aktiebolagslagen som bara kräver en sak och det är att vinstintresset inte åsidosätts.

Sålunda hindras ledningen av aktiebolagslagen från att lämna ut information som bedöms kunna skada bolaget – inte till riksdagen och inte till någon annan heller för den delen. Det innebär att den som är ytterst ansvarig – riksdagen – inte kan utöva tillsyn över den verksamhet som bedrivs i de statliga bolagen.

Med aktiebolagsformen som grund för verksamheten medges också en ersättningsstruktur som kraftigt avviker (uppåt) från de normer som gäller stat-

Fel! Okänt namn på

liga befattningar/uppdrag i övrigt. Vanligt är att ersättningarna istället relateras till dem som gäller privata storkoncerner, trots att många av de statliga bolagen är monopolbolag på den svenska marknaden.

Genom att regeringen – ej riksdagen – representerar ägarna utser regeringen också i praktiken styrelsen. På så sätt uppstår ett beroende – intressegemenskap – mellan den sittande regeringen och styrelseledamot. Detta kan användas för att driva igenom investeringar som gynnar regeringsmakten snarare än bolaget.

De statliga bolagen ger också regeringen möjligheter att använda skattebetalarnas pengar på aktiviteter utan att dessa satsningar utsätts för riksdagens budgetkontroll. I ett bolag är det ledningen och styrelsen som fattar beslut om hur de resurser som genereras av företagen skall användas. Detta gäller även de statliga bolagen.

Då bara vinsterna i de statliga bolagen uppgår till tiotals miljarder kronor och omsättningen många gånger mera, inses lätt att regeringen i de statliga bolagen fått en rik finansieringskälla att ösa ur – om så önskas.

Användandet av aktiebolagsformen för statlig verksamhet omöjliggör således kontroll och insyn i själva verksamheten från andra än styrelse och ledning. Ur demokratisk synvinkel är det allvarligt att riksdagen akterseglats på detta sätt, eftersom det är stora värden som står på spel.

Situationen för den grupp bolag som fått ett särskilt samhällsansvar är inte mycket bättre. Fortfarande är det aktiebolagskonstruktionen med alla dess begränsningar av insyn och kontroll som gäller. Vad som skiljer dem från den gruppen bolag utan särskilt samhällsansvar, är bara det att de fått två mål att styra efter. Vilket knappast gör styrproblematiken eller möjligheten till måluppfyllelse mindre.

Aktiebolagsformen är ingen bra associationsform för statlig verksamhet. Den förhindrar insyn från ägarna och den syftar ensidigt till att bereda ägarna vinst – något som knappast kan anses vara statens egentliga uppgift – detta i synnerhet inte om det skall göras med skattebetalarnas pengar.

Regeringen bör därför göra en översyn med syfte att finna en annan associationsform för statlig kommersiell verksamhet – en form som står i samklang med kravet på insyn och kontroll från riksdagen och bejakar kravet på effektivitet och vinster utan att låta dessa vara de enda styrande.

Stockholm den 26 oktober 2006

Anne-Marie Pålsson (m)